

AB’NİN TÜRK TARIMINI DEĞERLENDİRME RAPORU

Türkiye’de 80’li yıllarda Avrupalı alıcılardan gelen talep doğrultusunda kuru üzüm ve incir üretimiyle başlayan organik tarımın önemi her geçen gün daha iyi anlaşılıyor. Sektör AB’ye uyum çalışmalarının da etkisiyle gelişme sürecine girdi ama organik tarımı bilen ziraat mühendisi sayısının az olması sıkıntı yaratıyor. AB sürecinin de etkisiyle gelişen organik tarım, istihdamı da peşinden sürükleyecek. Sektör önümüzdeki dönemde özellikle organik tarıma hakim ziraat mühendisleri arayacak.

İzmir’de 1992 yılında kurulan Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği (ETO) verilerine göre Türkiye’de organik tarım ilk olarak 1980’li yılların ortalarında Avrupalı alıcılardan gelen talepler doğrultusunda, kuru üzüm ve kuru incir üretimiyle başlamış. 1990’lı yılların başında organik tarımla üretilen ürün sayısı 8’e çıkabilmiş. Ürün çeşitliliği ve üretim miktarı yurtdışından gelen taleplere bağlı olarak gelişme göstermiş ve 1990’dan sonra artış göstermiş. 2004 yılında 12 bin 806 üretici, 174 adet ekolojik ürünü üretir hale gelmiş. 2006 yılına baktığımızda 200 ü aşmış ürünle iç ve dış pazarda kendine yer aramaktadır.

Bu artış yeterli olmamakla birlikte en azından ülkemizde organik tarımın artması sektörde istihdam edilecek kişi sayısını arttıracığından organik tarımla birlikte yetişmiş işgücüne olan talep de artacak. Bu mezun olmuş ve olmaya devam eden iş bulamama korkusu yaşayan meslektaşlarımız adına sevindiricidir. Organik Tarımı Geliştirme Projesinin Ulusal Koordinatörü ve Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği Başkanı Victor Ananias, sektörde vasıflı ziraat mühendislerine ihtiyaç olacağını vurguluyor ve ekliyor: "Türkiye’de çiftçilerle anlaşip üretim yapan ve ürünleri ihraç eden firmalar kendi danışmanlarını yetiştirdi. Fakat bugün yeni bir ekolojik tarım projesine başladığınızda ya da herhangi bir insan üretimini ekolojik tarıma geçirmek istediğinde danışmanlık alacağı bağımsız danışmanlar bulamıyor. Böyle bir güçlük var. Bugün, ekolojik tarımın kürsüsü yok, bir tane meslek okulu dışında özel bir kurum yok. Ziraat fakültelerinde bir takım dersler ve bazı tez çalışmaları var. Bunlar da yeterli kadar uzman ortaya çıkarmak için yeterli değil. Bu konuda uzmanlaşma, piyasanın talebiyle artacak. İç pazar bu konuyu hareketlendirecek bir alan." Ananias, ekolojik tarımın kıymetli istihdam yarattığını da vurguluyor ve "Ekolojik tarım, Türkiye’nin, işsizlik sorununu çözemediği bir nüfusun üzerinde böyle bir şans yaratıyor, bu da çok önemli" diyor.

Genele baktığımızda AB ülkeleriyle karşılaştırdığımızda Avrupa Ülkelerinde ekolojik tarımın bu denli hızlı gelişmesinde 2078/92 tarih ve sayılı ortak tarım çerçevesinde alınan kararlar etkili olmuştur. Ekolojik üretim 1988 yılında AB ve EFTA (European Free Trade Association) ülkelerinde 85.337 tarım işletmesi ile 2 milyon hektara ulaşmıştır. Bunun yanında Ülkemizde organik tarım arazilerimizin toplam tarım arazilerine oranı sadece yüzde 0.14, organik üretim yapan çiftçi sayımız ise toplama oranla yüzde 0.09. Bu oranlar İngiltere,

Finlandiya, İtalya, ABD ve Avustralya gibi ÷lkelerde yüzde 7'lere varabiliyor. Avrupa'da organik ürünlerin cirosu yıllık 14 milyar euro civarında.

Ekolojik tarım sisteminde yetiştirilen ürünlerin pazarlanması özellikle iç piyasa için yeni ve belirsiz bir konudur. Konunun yeni olması nedeniyle yeterli tarımsal yayım çalışmaları ve eleman bulunmaması ekolojik tarımın diğ er olumsuz yan ıdır. Bu olumsuz tabloyu aşmak Ziraat Mühendisi olarak bizlerle mümkün.

AB Uyum Sürecinde Türkiye'nin Tarım Politikası ve Eksikleri

Birlik içerisinde de önemli bir tartışma konusu olması sebebiyle tarım sektörü Türkiye'nin AB'ye uyumu çerçevesinde en kapsamlı biçimde ele alınması gereken politika alanıdır. Topluluk müktesebatının hacim olarak önemli bir kısmını kapsayan bu alandaki oldukça karış ık uygulamaların üstlenilmesi çok önemli.

Türkiye'nin nihai hedefi Türk tarımının Avrupa Ortak Tarım Politikası'na tam uyumun sağlanmasıdır. Ancak, Topluluk sistemine uygun yeterli bir altyapı oluşturulmadan, Ortak Tarım Politikasının Türkiye'de uygulanması mümkün olamayacaktır. Bu itibarla, uyumun aşamalı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin önündeki engellerin baş ında altyapı sorunu gelmektedir. Altyapının geliştirilmesine ilişkin çalışmalar, Türkiye tarım sektörünün idari yapısından, üretim, tüketim, fiyat ve pazar politikalarına, verimlilik ve rekabetten, kırsal, bölgesel ve çevresel kalkınma politikalarına kadar geniş bir alanı içermektedir.

Ortak Tarım Politikasına uyum sürecinin önemli unsurlarından birini Çiftçilere Yönelik Doğrudan Gelir Desteğ i uygulaması oluşturmaktadır. Türkiye'de, Çiftçilere Yönelik Doğrudan Gelir Desteğ ine İliş kin Bakanlar Kurulu Kararı 1 Mart 2000 tarihinde çıkartılmış tır. Bu çerçevede, Adıyaman, Ankara, Antalya ve Trabzon illerinde pilot proje uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar dikkate alınarak, sistem 2001 yılından itibaren tüm yurt genelinde yaygınlaştırılmış tır.

Çiftçilere Yönelik Doğrudan Gelir Desteğ i uygulaması, yurt sathında işleyen bir Çiftçi Kayıt ve Arazi Kayıt Sisteminin oluşturulup, geliştirilmesine bağıldır. Bu itibarla, Arazi Kayıt Sisteminin oluşturulması çerçevesinde, tapu ve kadastro bilgilerinin bilgi sistemine dahil edilmesi ve kullanıcılara bilgisayar ortamında hizmet verilebilmesi amacıyla yeni proje hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Bu konuda, gerekli teknik ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Öte yandan, Çiftçi Kayıt Sistemi ve Tapu Kadastro Sisteminin

yanı sıra Coğrafi Bilgi Sistemi, Çiftlik Muhasebe Veri Ağının geliştirilmesi ve tarımsal veri tabanını kullanan Tarım Bilgi Sisteminin kurulmasına yönelik olarak sürdürülen çalışmalar hızlandırılmalıdır.

Türkiye’de çiftçilerin kooperatifler şeklinde teşkilatlanmasını sağlayabilecek hukuki altyapı mevcuttur. Ancak, AB normlarına uygun Tarımsal Üretici Birlikleri Mevzuatı henüz bulunmamaktadır. Bu bağlamda, Başbakanlığa sevk edilmiş bulunan, üretici birliklerinin AB normlarına uygun bir şekilde teşkilatlanmasına imkan tanıyacak olan Tarımsal Üretici Birlikleri Kanun Tasarısının yasalaşması sağlanmalıdır. Söz konusu yasa tasarısı üretimden pazarlamaya kadar uzanan aşamalarda örgütlü çiftçi kesiminin desteklenmesini ve bu yönde teşvik önlemlerinin uygulamaya geçirilmesini öncelikli olarak hedeflemektedir.

Türkiye’nin önünde bir diğer engel ise tarım sektöründe var olan yetki dağınıklığıdır. Bu sorunun aşılması amacıyla, tarımsal destekleme politikalarının yeniden yapılandırılması ve tarımsal veri tabanı çalışmalarının yürütülmesi amacıyla kurulan ve sektörde görev alan kurumların üst düzey temsilcilerinden oluşan Tarımda Yeniden Yapılandırma ve Destekleme Kuruluna, özel sektör kuruluşları ile çiftçi örgütleri temsilcilerinin dahil edilmesi suretiyle etkinlik kazandırılması da öngörülmektedir.

Türkiye’nin korkusu: “İthalatçı konumuna düşme tehlikesi”

Önümüzdeki yıllar gerek Türkiye’nin tarım politikaları gerekse aktörleri için değişimin kaçınılmaz olduğunu gösterecek. Bir taraftan Dünya Ticaret Örgütü’nün (DTÖ) küresel bazda tarım ticaretini bozucu destekleri kaldırmasına yönelik yaptırımları, diğer taraftan AB’ye tarımda uyum sürecinde mevcut politikaların devamı durumunda Türkiye’nin rekabet gücü olmayan ürünlerde elini zayıflatacak. Her iki sürecin aynı anda yaşanacağı dikkate alındığında Türkiye’nin en büyük endişesi, mevcut durumda gümrük duvarı ile koruduğu, yüksek maliyetle ürettiği ürünlerde ithalatçı durumuna düşme tehlikesi.

Türkiye’nin DTÖ kararları çerçevesinde AB gibi gelişmiş ülkeler yerine menfaatleri için gelişmekte olan ülkelerle hareket etme mecburiyeti bu süreci daha da güçleştiriyor. Türkiye’nin gerekli önlemleri almaması durumunda özellikle hayvancılık, et ve süt gibi AB’nin rekabet üstünlüğü olan ürünlerde pazarını bu ülkelere kaptıracağı belirtiliyor. DTÖ Cenevre Kararları çerçevesinde de pazara girişte gümrük vergilerinin düşürülmesi ve tarife dışı engellerin sınırlandırılmasının hayvancılığın yanı sıra birçok ürüne de zarar verebileceği hesaplanıyor. Düşük tarifeler belirlenmesi durumunda Türkiye’nin yüksek koruma uyguladığı ve Türk çiftçisinin gelirleri açısından önemli yer

tutan şeker pancarı, çay ve muzda üreticilerinin önemli zararlar görebileceği öngörülüyor.

2004 Temmuz'unda alınan DTÖ Cenevre Kararları sonrası ve AB'den müzakere tarihi alınmasının ardından Türkiye'de tarım alanında köklü politika değişiklikleri yapılması gündeme geldi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda yapılan ilk değerlendirmelerde, her iki süreç için de Türkiye'nin sonuçta kotalar üzerinden pazarlıklar yapacağı dikkate alınarak, "hassas" olarak nitelendirilen ürünlerin üretim miktarlarının yükseltilmesi gerektiği tespit edildi. Özellikle hayvancılıkta Türkiye'nin rekabet gücünü artıracak politikaların uygulanması yönünde görüşler öne çıktı.

Yeni politikaların çerçevesinin çizilmesiyle yıllardır kime, hangi ürüne, ne verileceği kestirilemeyen, popülizme dayanan desteklemelere de son verilmesinin önü açılmış oldu. Bu aşamada da Bakanlık üç ayrı stratejik belge hazırladı.

Stratejik Belgeler

İlk belge 2006-2010 yıllarını kapsayan Tarım Stratejisi. Burada DTÖ'nün "Yeşil Kutu" destekleri olarak adlandırdığı tarım ürünleri üretim ve ticareti üzerinde direkt etkisi olmayan destekler öne çıkarılıyor. DTÖ bu desteklere bazı kriterler getirmekle birlikte dokunmuyor. Bunlar da; Genel Tarımsal Hizmet, Bölgesel ve Kırsal Kalkınma Destekleri, DGD ve Diğer Sosyal Destekler, Teknoloji ve Altyapı Destekleri, Hayvancılık Destekleri olarak adlandırılıyor. Stratejiyle yeşil kutu destekleri içinde yer alan DGD'nin payı yüzde 80'lerden yüzde 45'lere düşürülürken, bu destekler ABD ve Meksika'da olduğu gibi geniş bir ürün yelpazesine oturtularak sera, meyve ve sebze gibi dar alanlara farklı destekler verilmesi öngörüldü.

Zira dar alana verilen destekler tarımsal üretim ve pazarında bozucu etki yapan "Kırmızı Kutu" desteklerine giriyor. Prim desteklerinin payı ise yüzde 13'e çıkarıldı. Burada da prim desteğinin felsefesi cari üretimi desteklemek yerine, bir önceki yıl verim ve üretimlerini dikkate alarak üretimi hesaplama yoluyla prim verilmesi şeklinde değiştirildi. Bu durumda da mevcut halde Kırmızı Kutu'ya giren desteklerin 'Mavi Kutu' olarak nitelendirilen 'Alan ve Miktar Sınırlamaları Nedeniyle Yapılan Ödemeler' kapsamına girmesinin önü açıldı. Stratejide hayvancılık desteği yüzde 12 olarak öngörülürken, alternatif ürün, ÇATAK (Çevre amaçlı tarımsal alanların korunması), ürün sigortasına yüzde 5'er, kırsal kalkınma desteklerine ise yüzde 10 pay ayrıldı.

İkinci strateji belgesi olarak Türkiye AB ile tarımda kota pazarlıklarının yoğunlaşacağı 2013 yılına yönelik "Hayvancılık Stratejisi" hazırladı. Pilot uygulaması Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde başlayacak ve daha sonra ülke çapına yaygınlaştırılacak proje ile 2005-2013 döneminde hayvancılık sektörüne belirli bir standart ve rekabet gücü kazandırılması öngörülüyor. Ayrıca strateji ile hayvancılığın tarım içindeki payı yüzde 25'den yüzde 38'e çıkarılarak, sektörün 2004 yılında yarattığı 9.6 milyar dolarlık katma değer 2013'te 16.4 milyar dolara çıkması hedefleniyor. Stratejinin hayata geçmesi durumunda 2013 yılında kilo başına piyasa fiyatı büyükbaşta 4.8 dolardan 4 dolara, küçükbaşta ise 5 dolardan 4 dolara düşecek. Toplam üretim değeri ise büyükbaşta 1.8 milyar dolardan 3.5 milyar dolara, küçükbaşta ise 1.1 milyar dolardan 2 milyar dolara yükselecek. Ayrıca kişi başına kırmızı et tüketimi yıllık 10 kilogramdan 16 kilograama çıkacak. Böylece hayvansal ürünlerde AB ile rekabet şansımız da artacak.

Stratejinin hayvan ıslahı, mera ve yem bitkilerinin geliştirilmesi, hayvan sağlığı, sektöre verilen kredilerin artırılması ile eğitim ve yayım olmak üzere 5 ayağı olacak. Et ve süt veriminin artırılmasına yönelik hayvan ıslahı çalışmaları içinde suni tohumlama ve embriyo transferine yoğunlaşılacak. Suni tohumlama özellikle doğu bölgelerinde yaygınlaştırılacak, batı bölgelerinde ise hizmetin kırsal alana taşınması sağlanacak. Hayvan varlığının üstün vasıflı ırk haline getirilmesi için yüzde 13 olan suni tohumlama oranı yüzde 60'a çıkarılacak.

Stratejinin diğer ayağında ise hayvancılıkta girdi maliyetleri aşağı çekilecek. Bu amaçla yem bitkisi ekim alanı 1.2 milyon hektar alandan 4.2 milyon hektar alana çıkarılacak, meralar ıslah edilecek. Bu kapsamda, yem bitkisi ekenlerin maliyetinin yüzde 30-40'ı desteklenecek. Bazı bölgelerde kaba yem üretimi selektif kredi kapsamına alınacak ve faizin yüzde 40'a varan oranı devlet tarafından karşılanacak ve mevcut durumda yılda 10 milyon tonluk verim 2013 de 25 milyon tona çıkacak. AB ülkelerinde dekar başına 560 kilogram ot alınan ancak Türkiye'de 80 kilogram ot alınabilen meralarda da ıslah çalışmalarına hız verilecek, dekar başına ot miktarı 200 kg'a çıkarılacak. Mevcut durumda sabit faizli işletme kredileri ve yatırım ve işletme kredileri verilirken, stratejinin uygulamaya konulmasıyla damızlık işletmeleri, büyük ölçekli işletmeler, tarım havzalarındaki yatırımlar, yem bitkileri üretimi, sertifikalı tohum üretim ve kullanımı, Ar-Ge yatırımları ve organik tarım yatırımları yeni kredi alanları olacak.

Çözüm Önerileri /Yapılması Gerekenler

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde uyumlaştırması gereken ana politika alanlarından birinin tarım olduğu görülüyor. Yukarıda belirtilen ticarete yaşanan sorunlar, altyapı eksiklikleri ve benzeri engellerin ortadan

kaldırılmasına yönelik bir takım çözüm önerileri sunmak mümkün. Atılması gereken adımlar şu şekilde sıralanabilir:

- Köye Dönüş Projeleri desteklenmeli,
- Kırsal ve tarımsal veri tabanı oluşturulmalı,
- Kırsal yerleşim planlaması yapılması ve köylerin yenilenmesi ve geliştirilmesi sağlanmalı,
- Tarımsal alan ve işletmelerin küçülmesi önlenmeli,
- Tarımsal işletmelerde fiziksel altyapı yatırımları geliştirilmeli,
- Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi sağlanmalı,
- Tarımsal sulama ağı yaygınlaştırılmalı ve etkin su kullanımı sağlanmalı,
- Pazar ihtiyaçlarına göre üretim planlaması yapılmalı ve üretim çeşitlendirilmeli,
- Bitkisel, hayvansal ve su ürünlerinin işleme, paketleme, depolama ve pazarlama yapıları geliştirilmeli ve istihdam artırılmalı,
- İşlemeli tarıma elverişli olmayan alanlarda küçükbaş hayvancılık, arıcılık faaliyetleri geliştirilmeli,
- Küçük ve orta ölçekli tarımsal sanayinin gelişmesi desteklenmeli,
- Yeterli ve güvenilir gıdanın temini için gerekli alt yapı geliştirilerek pazar etkinliği artırılmalı,
- Sözleşmeli üretim yaygınlaştırılmalı,
- Stratejik, ekonomik ve avantajlı ürünlerin üretimi artırılmalı,
- Ürün borsaları kurularak fiyatların serbest piyasada oluşması sağlanmalı,
- Organik ve iyi tarım uygulamaları desteklenerek yaygınlaştırılmalı,
- İşletmelerin rekabet gücünün artırılması için üretim maliyetleri düşürülmeli, üretim üniteleri modernize edilerek girdilerin kalitesi artırılmalı,
- Kırsal turizm geliştirilmeli,
- Eğitim ve yayım faaliyetleri güçlendirilerek yaygınlaştırılmalı,
- Kırsal alanda eğitimin kurumsal ve yasal alt yapısı güçlendirilmeli,
- Mesleki eğitim faaliyetleri artırılmalı,
- Katılımcı örgütlenme (Kooperatif ve birlik gibi) geliştirilip, yaygınlaştırılmalı,
- Detaylı temel toprak etüdleri ve arazi envanteri yapılarak "Entegre Arazi Kullanım Planları" hazırlanmalı,
- Entegre Havza Yönetimi Programları geliştirilmeli,
- Ormancılık sertifikasyon sistemi yaygınlaştırılmalı,
- Tarımsal üretimde çevre ile uyumlu girdi ve teknoloji kullanımı yaygınlaştırılmalı,
- Gen kaynakları korunarak muhafaza edilmeli.

2008 Yılı İlerleme Raporunda Tarımın Yeri

Ortak Tarım Politikası'yla (OTP) mevzuat uyumlaştırılması konusunda sınırlı bir ilerleme kaydedilmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın (TKİB) yeniden yapılandırılması konusunda bir ilerleme olmamıştır.

Yatay konular bağlamında, Türkiye sınırlı gelişme kaydetmiştir. Hükümetin, üretimden bağımsız alan ödemelerini kaldırarak, yerine üretimle bağlantılı ödemeler getirilmesine ilişkin niyet beyanı, endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Böyle bir gelişme, Türkiye'nin tarım politikasının; reform edilen OTP, rekabetçilik ve pazar yöneliminden uzaklaşmasına yol açabilir.

Türkiye, tarımsal alan kimliklendirmesi ve çiftçi kayıt sistemi stratejisinin geliştirilmesi hazırlıkları ile AB müktesebatıyla uyumlu tarımsal istatistik stratejisi geliştirmede ilerleme sağlamaktadır. Tarımsal Muhasebe Veri Ağı (FADN) pilot projesinin kurulması konusunda çabalar devam etmektedir.

Türkiye, AB kaynaklı sığır eti ve canlı hayvan ithalatı yasağını sürdürmektedir. Bu engeller ikili yükümlülüklerle uyumlu olmayıp, bunların ortadan kaldırılması bu fasıldaki katılım müzakerelerinin başlaması için kilit bir unsurdur.

Ortak Pazar örgütlenmeleriyle ilgili olarak, hububat, pirinç ve çeltik alım satımına ilişkin iki tüzüğün kabul edilmesiyle biraz gelişme kaydedilebilmiştir. Meyve ve sebzede Türk yasal mevzuatının AB pazarlama standartlarına uyumunda da ilerleme kaydedilmiştir. Bütün taze meyve sebzelerin AB'ye ithalatı yapılmadan önce Türk makamları tarafından yapılan uygunluk kontrol işlemleri AB/Topluluk tarafından tanınmaktadır.

Kırsal kalkınmayla ilgili olarak önemli ilerleme sağlanmıştır. Katılım Öncesi Yardım Aracının V. bileşeni (IPARD) altında hazırlanan ve tarım ve kırsal kalkınma alanlarında politikalar geliştirilmesi ile Ortak Tarım Politikası'nın yönetimi ve uygulanma hazırlıklarına destek olmak amacıyla tasarlanan 2007–2013 Türkiye Kırsal Kalkınma Programı Şubat 2008'de AB Komisyonu tarafından onaylanmıştır. Bu, IPARD'ın Türkiye'de uygulanmasına yönelik önemli bir adımı teşkil etmektedir. İdari yapılarla ilgili olarak, IPARD Ajansı Başkanı atanmış ve akreditasyon süreci için özlü bir faaliyet planı Komisyona sunulmuştur.

Plan uyarınca, Komisyon tarafından idari yetkilerin verilmesi Haziran 2009 için öngörülmektedir. İdare makamının faaliyeti için yasal çerçeve mevcuttur ve hem merkez için hem il düzeyinde personel atanmakta ve eğitilmektedir.

Kalite politikası ve organik tarımla ilgili olarak, herhangi bir gelişme kaydedilememiştir. **Organik tarımla** ilgili olarak, Türkiye, Konsey Tüzüğü'nün (AET) 11 maddesi (2092/91) uyarınca organik ürünlerin ithalatında üçüncü ülkelerle eşit listede yer almak için çabalarını sürdürmektedir. Komisyon, Türkiye'nin organik tarım üretim kuralları ve kontrol sistemine ilişkin ilave bilginin 2007 yılı sonunda iletilmesini müteakiben, birkaç noktayı

kapatabilmiştir. Organik tarım ve denetim sisteminde izin verilen girdilere onay verilmesi temel endişe alanları olarak kalmaktadır.

“Tarım ve Kırsal Kalkınma” Faslı, Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi (GIDIK) tarafından 11 Aralık 2006 tarihinde Türkiye’ye ilişkin olarak kabul edilen ve 14/15 Aralık 2006’da Avrupa Konseyi tarafından onaylanan kararların kapsadığı sekiz fasıldan biridir. Kıbrıs bayrağı taşıyan veya uğradığı son liman Kıbrıs’ta olan gemi ve uçakların taşıdığı malların serbest dolaşımı üzerindeki sınırlamalar devam ettiği müddetçe, Türkiye bu fasla ilişkin müktesebatı bütünüyle uygulayabilecek konumda olmayacaktır.

Sonuç

Müktesebat uyumu sınırlı kalmaya devam etmektedir. Türkiye, IPARD’ın uygulanması için gerekli kapasitenin tesisine ilişkin önemli gelişme sağlamıştır. Ancak, tamamen yerel idare sistemi içinde faaliyet gösterebilmesi için, gerekli idari ve kontrol yapılarının kurulmasının tamamlanması gerekmektedir. OTP ile ilgili idari yapılara ilişkin olarak ilerleme, FADN sistemi ve meyve-sebzelerle sınırlıdır. Üretime bağlı destek sisteminin güçlendirilmesiyle, Türkiye’deki mevcut destekleme ve stratejik politika planlamasının yenilenen OTP ilkelerinden uzaklaşacak şekilde geliştiği görülmektedir. İkili yükümlülüklerin hilafına büyükbaş hayvan ticaretindeki teknik engeller ortada durmaktadır. Genel olarak, bu fasıldaki hazırlıklar hala erken aşamada.

4.12. Fasil 12: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası

AB gıda güvenliği politikasına ilişkin mevzuatın aktarılması ve uygulaması sınırlı kalmıştır. Özellikle kontrol birimlerinin sorumluluklarını açıkça belirleyecek olan Gıda, Veterinerlik, Yem, Hijyen ve Resmi Kontroller Çerçeve Kanunu henüz kabul edilmemiştir.

Genel gıda güvenliği politikasıyla ilgili olarak, Ulusal Gıda ve Yem Acil Uyarı Sistemi geliştirilmiştir. Bildirimlerin etkin bir şekilde takibi amacıyla yerel birimler doğrudan Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlanmıştır. RAFFS acil uyarılarının takibine ilişkin izleme raporlarının aylık olarak Komisyona gönderilmesine devam edilmiştir. Bununla birlikte, alınan bildirimlerin sayısı halen çok yüksek seviyededir. Acil uyarıların takibine ve düzeltici önlemlerin uygulanmasına ilişkin daha fazla çabaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Veterinerlik politikasına ilişkin olarak müktesebatın aktarılması ve uygulanması hususlarında Türkiye sınırlı ilerleme kaydetmiştir.

İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı’nda bulunan Türkiye’nin ilk Veterinerlik Sınır Kontrol Noktası (VSKN) henüz tam olarak operasyonel değildir. Hayvansal ürün sevkiyatının önemli bir bölümü halen İstanbul Atatürk

Havalimanı'ndan yapıldığı için az bir kısmı bu VSKN'ye gelmektedir. Halen üç kara iki liman VSKN'nin inşası sürmektedir. Büyükbaş hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınmasıyla ülke içi hareketlerinin kontrolü sistemi, işletmelerin kayıt altına alınması (hayvan pazarları dahil), tüm hayvan hareketlerinin kontrolü ve veritabanını kullananların eğitimleri bakımından iyileştirilmiştir. Türkiye sistemi müktesebatla uyumlaştırmak amacıyla çabalarını artırmıştır. Bununla birlikte büyükbaş hayvan hareketlerinin kaydına ilişkin veritabanı hakkında ek çabaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Koyun ve keçi türü hayvanların kayıtlarına ilişkin hazırlık çalışmaları, koyun ve keçilerin AB şartlarına göre kimliklendirilmesi için bir sistem kurulması amacıyla devam etmektedir. Şimdilik, sadece bazı illerde, küçükbaş hayvanların isteğe bağlı olarak kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması çalışmalarına başlanmıştır. Evcil hayvanların ticari olmayan hareketlerine dair bir ilerleme ise kaydedilmemiştir.

Türkiye hayvan hastalıklarıyla mücadele alanındaki çabalarını sürdürmektedir. Çabalar, önceki yıllarda olduğu üzere, kuş gribi (AI) ve şap hastalığına (FMD) odaklanmıştır. Rapor döneminde kuş gribi salgınlarının sayısı düşük kalmış ve bu salgınlar kamu sağlığı yetkililerinin işbirliğiyle başarılı bir şekilde kontrol altına alınabilmiştir. Bilinçlendirme kampanyaları yoğun olarak gerçekleştirilmiştir. Kuş Gribine Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Trakya ve Anadolu arasındaki hayvan hareketlerine ilişkin sıkı tedbirler, Trakya'da meydana gelen şap hastalığı salgınları üzerinde olumlu bir etki yaratmış ve böylece Trakya'da görülen şap hastalığı salgınları sayısında önemli ölçüde azalma kaydedilmiştir. Trakya'da en son Eylül 2007'de şap hastalığı salgını vuku bulmuştur. Alanda kayda değer herhangi bir ilerleme kaydedilmemiş olmakla birlikte, Türkiye ayrıca

Trakya'nın brüsell ve tüberklozdan arı statü elde edebilmesine odaklanmıştır. Bulaşıcı süngersi ensefalopati (BSE) alanında gelişme kaydedilmemiştir. Türkiye, AB Hayvan Hastalıkları Bildirim Sistemine (ADNS) gönüllü olarak katılmaya devam etmektedir. AB'ye ve diğer uluslararası kuruluşlara hayvan hastalıkları hususunda yararlı bilgiler sağlanmaya devam edilmiştir.

Türkiye, ulusal kalıntı izleme planının uygulanması ve takibiyle, veterinerlik tıbbi ürünlerinin kontrolüne ilişkin işlemlerde ilerleme sağlamıştır. Bununla birlikte, özellikle laboratuvar alanında ve AB mevzuatınca üzerinde kontrol gereken tüm aktif maddelerin kalıntılarında ek ilerleme zaruridir.

Türkiye'nin veterinerlik denetimleri ve kontrollerinin finanse edilmesi konusundaki mevcut sistemi AB uygulamalarıyla uyumlu değildir. Canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalat şartlarına ilişkin hiçbir gelişme gözlemlenmemiştir. Canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalatında her bir

sevkiyat için ayrı bir ithal lisansı uygulamasında değişiklik olmamıştır. Et ve canlı hayvan ithali üzerindeki *de facto* kısıtlama devam etmektedir (Bkz 11. fasıl). Türkiye hayvan refahı ve hayvan yetiştiriciliğiyle ilgili konularda da bir gelişme kaydetmemiştir.

Gıda ve yem ürünlerinin piyasaya sürülmesine ilişkin herhangi bir ilerleme olmamıştır. Bu fasıldaki katılım müzakerelerinin kilit bir unsurunu oluşturan hijyen paketinin mevzuata aktarılması henüz tamamlanmamıştır. Farklı daireler ve kurumlar arasındaki görevlerin net bir şekilde bölünmemiş olması, halen resmi kontroller alanında sorunlara yol açmaktadır. Yoğun eğitim programlarının sonucu olarak idari yapılarda bazı iyileşmeler gözlemlenmiştir. Denetim birimlerinin akreditasyonuna ilişkin çalışmalar başlamış olmakla birlikte, bu alanda somut ilerleme kaydedilmemiştir. Ankara’da bir Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı kurulması için gerekli hukuki altyapı oluşturulmuştur. Birçok ürün için risk bazlı yıllık kontrol programları oluşturulmuştur. Denetleme ve kontrol programlarının daha etkin uygulanmasını sağlayacak olan bilgi ağı sistemi iyileştirilmiştir. Bu başlık altındaki katılım müzakerelerinin kilit taşlarından biri olan tarımsal gıda tesislerinin AB yapısal gerekliliklerine göre sınıflandırılmasına ilişkin ön çalışmalar başlatılmıştır. Bununla birlikte, tarımsal gıda tesislerinin AB hijyen şartlarına uyum sağlayabilmeleri için herhangi bir adım atılmamıştır.

Hayvansal yan ürünler konusunda ilerleme gözlemlenmemiştir. Etiketleme, sunuş ve reklam, katkılar ve saflık kriterleri, öz çözücüleri, hızla dondurulmuş yiyecekler, özel beslenme amaçlı gıdalar ve ısıtılmış gıdalara ilişkin mevzuatta uygulama ve *müktesebata* uyum ilerlemiştir.

Tatlandırıcılar, gıda ilaveleri, yeni gıdalar ve genetik olarak değiştirilen organizmalarla (GMO) ilgili *müktesebata* uyum henüz tamamlanmamıştır. Gıda ile temas eden malzemelere ilişkin mevzuatta uygulama ve *müktesebata* uyum ilerlemiştir; bununla birlikte sistemin tam olarak AB sistemiyle uyumlu hale getirilmesi için daha ileri uyarlamalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Aflatoksinden etkilenme halen temel bir sorun olmaya devam etmektedir. Gıda Maddelerinde Kurşun, Kadmiyum, Cıva, İnorganik Kalay, 3-Monokloropropan-1,2-Diol ve Benzopiren Seviyelerinin Resmi Kontrolü İçin Numune Alma, Numune Hazırlama ve Analiz Metodu Kriterleri Tebliği ve Gıda Maddelerindeki Bulaşanların Maksimum Limitleri Hakkında Tebliğ yürürlüğe girmiştir. Maden suları konusundaki uyum ileridir. Yemlerle ilgili özel kurallar alanında gelişme gözlemlenmemiştir.

Bitki sağlığı alanındaki ilerleme sınırlı kalmıştır. Bitki koruma ürünleri alanındaki *müktesebata* uyum ileri bir seviyededir. Tohum ve Çoğaltım

Materyali Uygulama Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bitki sağlığı ve tarımsal karantina konularındaki kanun henüz kabul edilmemiştir. Bitki sağlığı alanındaki uluslararası anlaşmalar konusunda bir gelişme olmamıştır.

Sonuç

Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanında sınırlı ilerleme sağlanmıştır ve bu politikanın güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu fasılda müktesebatın uyumlaştırılması ve uygulanması hususunda önemli gayret gösterilmesi gerekmektedir. Uygulamanın tam olarak yapılabilmesi için merkezi ve yerel seviyelerde idari kapasitenin güçlendirilmesi yaşamsaldır.

4.13. Fasil 13: Balıkçılık

Balıkçılık konusundaki *müktesebata* uyumda önemli bir gelişme kaydedilmemiştir. Gözden geçirilmiş Balıkçılık Kanunu henüz kabul edilmemiştir. Merkezi idare yapıları yetersiz kalmaya devam etmektedir. Yetkilerin farklı bakanlıklar arasında hatta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde farklı daireler arasında dağılımı devam etmektedir.

Kaynak ve filo yönetimi konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Balıkçılık Bilgi Sistemi hususunda ilerleme kaydedilmekle birlikte sistem henüz tam olarak işler halde değildir.

Türkiye'nin 86 adet orkinos teknesini uyduyla izleme sistemi (VMS) işler haldedir. Bu izleme sistemi hâlihazırda 196 adet teknede kullanılmaktadır. İki ek Balıkçılık Liman Ofisi kurulmuş ve işler hale getirilmiştir. Stokların değerlendirilmesi alanında ilerleme kaydedilmemiştir.

Denetleme ve kontrol konularında ise kısıtlı gelişme kaydedilmiştir. 12 metreden büyük balıkçı teknelerinde avlanan balık miktarlarının seyir defterlerine işlenmesi artık zorunludur. Bu uygulama yakalanan balık miktarının kayıt altına alınmasını ve raporlamayı sağlayacaktır. Türkiye, pilot uygulama olarak 10 toptan satış yerinde satış defteri uygulamasına geçmek amacıyla çalışmaları başlatmıştır.

Yapısal eylemler, piyasa politikası ve devlet yardımlarına ilişkin gelişme kaydedilmemiştir.

Uluslararası anlaşmalar konusuna gelince, Türkiye Yemen'le bir Balıkçılık Anlaşması, Gürcistan'la ise Balıkçılık İşbirliği Protokolü imzalamıştır.

“Balıkçılık” faslı, Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi (GİDİK) tarafından 11 Aralık 2006 tarihinde Türkiye'ye ilişkin olarak kabul edilen ve 14/15 Aralık 2006'da Avrupa Konseyi tarafından onaylanan kararların kapsadığı sekiz fasıldan biridir. Kıbrıs bayrağı taşıyan veya uğradığı son liman Kıbrıs'ta olan

gemi ve uçakların taşıdığı malların serbest dolaşımı üzerindeki sınırlamalar devam ettiği müddetçe, Türkiye bu fasla ilişkin müktesebatı bütünüyle uygulayabilecek konumda olmayacaktır.

Sonuç

Kaynak ve filo yönetimi ile denetim ve kontrol alanlarında kısıtlı ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye bu fasılda mevzuat uyumu hususunda ilerleme sağlamamıştır. Ortak Balıkçılık Politikasının gelecekte uygulanabilmesi için gerekli idari yapıları henüz oluşturulmamıştır.